

Model samovrednotenja učiteljev

Teachers' Self-evaluation Model

Lijana Martinc¹, Vladislav Rajkovič²

¹ Šolski center Velenje – Poklicna in tehniška šola za storitvene dejavnosti,
Trg mladosti 3, 3320 Velenje, Slovenija
lijana.martinc@guest.arnes.si

² Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Slovenija
vladislav.rajkovic@fov.uni-mb.si

Povzetek

Članek zajema opis izdelanega modela za samovrednotenje učiteljev, ki bo pripomogel h kvalitetnejši izvedbi izobraževalnega procesa, saj se bodo učitelji na osnovi modela lahko samovrednotili in izboljšali kritične točke svojega poučevanja. Izdelana sta dva modela, in sicer v enem nastopajo kot varianta učitelji in dijaki, v drugem pa poleg učiteljev in dijakov tudi posamezni učitelji. Ta modela sta samo primer za model samovrednotenja učiteljev, kajti možno je izdelati model po želji učitelja. Učitelj si lahko sam izbere želena vprašanja in na osnovi analiz vprašanj se lahko na njegovo željo izdela model za samovrednotenje učiteljev, ki je prilagojen izbranim vprašanjem. Na osnovi analize vprašalnikov so bili strukturirani kriteriji, ovrednoteni, določene so beli zaloge vrednosti in funkcijske koristnosti, opisane variante ter analizirane. V opisani analizi je bil uporabljen računalniški program Dexi in računalniški program Merlin.

Ključne besede: vzgoja, izobraževanje, učitelji, samovrednotenje, kakovost

Abstract

The article describes the model for teacher selfevaluation, which will contribute or enable a better execution of the education process. According to the model, the teachers will be able to self-evaluate and improve critical aspects or parts of their teaching. I have made two models. In one of the two models there are teachers and pupils appearing as variants, and in the other one there occurs an individual teacher besides teachers and pupils. The two models are just an example of the teacher self-evaluation model as it is possible to make a model according to the needs of a teacher. The teacher himself or herself can choose the questions he or she wants, and on the basis of question analyses he or she can make his or her own model for the self-evaluation. According to the analysis of the questionnaires I have constructed the criteria, evaluated them, determined the values and functional usefulnesses, described the variants, evaluated the variants, analysed them. In the described analysis there have been used two computer programmes Dexi and Merlin.

Keywords: upbringing, education, teachers, self-evaluation, quality.

1. Uvod

Kvalitetnejša izvedba pouka nas vodi v kvalitetnejšo obliko izobraževanja in s tem v dvig kakovosti šole. To je v današnjem času zelo pomembno kot pravi tudi Liston (1999): »Sodobni družbeni procesi

in povečana ponudba storitev v izobraževanju zahtevajo od organizacij, ki izobražujejo, da se čedalje pogostejše pojavljajo na izobraževalnem trgu in s tem odzivajo ter hkrati soustvarjajo tržne razmere in konkurenčnost. S tem postaja vedno pomembnejše, da razvijejo jasno vizijo in cilje, s katerimi predstavljajo svojo dejavnost v okolju. Kot ena izmed konkurenčnih prednosti vedno bolj prihaja v ospredje tudi sposobnost izobraževalne organizacije, da zna opredeliti svojo kakovost in jo prenašati v prostor, v katerem živi in deluje.«

Kvalitetna šola je vsekakor tudi uspešna šola. Uspešna šola je antropocentrično naravnana. Svoje učitelje in učence ceni, spoštuje in upošteva. Poleg skrbi za vzdrževanje šolskega poslopja, šolske discipline, uresničevanja šolskega programa, rednega ocenjevanja in šolske administracije uspešna šola še zlasti skrbi za človeške potenciale učencev in učiteljev. Ukvarja se z učenci in učitelji. Učitelj v šoli predstavlja njeno »dušo« in življenje. Druga bistvena in temeljna sestavina šole pa so učenci. Čeprav je na prvi pogled to jasno in očitno, v praksi to pogosto pozabljamo in zanemarjamo. Šola bi morala v učencu razvijati celovitega in ne le delnega človeka. (Brajša, 1995)

Sodelujem v skupini za kakovost na Šolskem centru Velenje in naša naloga je ustvariti kvalitetnejšo šolo, sem spada tudi višja kvaliteta izobraževanja. S pomočjo mojega mentorja prof. dr. Vladislav Rajkoviča, se mi je porodila ideja, da bi izdelala model samovrednotenja učiteljev. Učitelj igra eno glavnih vlog v izobraževanju, zato je še bolj pomembno, da izobraževanje izpelje kvalitetno in po želji dijakov oziroma slušateljev. Bolj se učitelji zavemo svojih napak oziroma svojih razhajanj z željami dijakov, tem kvalitetnejše lahko izvajamo učni proces. Pri moji raziskavi sem uporabila elektronski anketni vprašalnik (na področju motivacije in razumljivosti razlage) za učitelje in dijake ter na osnovi rezultatov anketiranja izdelala model samovrednotenja, ki daje učiteljem odgovor na marsikatero njihovo vprašanje, pomagal jim bo na poti h kvalitetnejšemu izvajanju pouka, k večjemu razumevanju z učenci in prav tako k njihovi nadgradnji.

2. Raziskovanje kakovosti izobraževanja na ŠCV

2.1. Izhodišče raziskave in delovna hipoteza

V vse bolj konkurenčnem svetu se tudi področju izobraževanja približuje konkurenčen nastop med šolami in boj za učence, dijake in študente. (Edward, 1996; Mali, 2004) V tem boju bodo vsekakor zmagale šole, ki bodo imele kvalitetnejšo izvedbo pouka in s tem tudi boljši kader. Za to, kakšno je merilo oziroma kako oceniti neko šolo, pa pri nas v Sloveniji še ni podanih natančnih smernic. (Gerlič, 2004; Wechtersbach, 2001) Prav tu želim dodati svoj delček v mozaik sistematičnega preverjanja kakovosti po šolah s pomočjo vprašalnikov zastavljenih dijakom in učiteljem.

V svojih raziskavah sem si zastavila naslednje hipoteze:

1. Ali so postavljeni vprašalniki primerni za analizo kakovosti izobraževanja?
2. Ali analiza vprašalnikov vpliva na samoevalvacijo učiteljev?
3. Ali se z analizo vprašalnikov spreminja kakovost izobraževalnega procesa?
4. Osnovna delovna hipoteza je, da je na osnovi kazalnikov, ki izhajajo iz vprašalnikov, možno razviti odločitveni model za samoevalvacijo učiteljev, kar vodi v povečano kakovost izobraževanja.

2.2 Opis problema

Oblikovati in izbrati moramo primerne vprašalnike za učitelje in dijake, ki bi pripomogli k samovrednotenju učiteljev ter razviti odločitveni model za samovrednotenje učiteljev, kar vodi v povečano kakovost izobraževanja.

2.3. Cilji in namen raziskave

Cilj raziskave je ugotoviti, ali so zastavljeni vprašalniki, ki dajejo želene rezultate, dobro izbrani in zastavljeni ter jasno interpretirani tako učencem, kot učiteljem. Namen raziskave pa je izdelati takšen vprašalnik in model, ki bo s pomočjo analize v pomoč samovrednotenju učiteljev ter izboljšanju kakovosti izobraževalnega procesa, v našem primeru na področju motivacije in razumljivosti razlage.

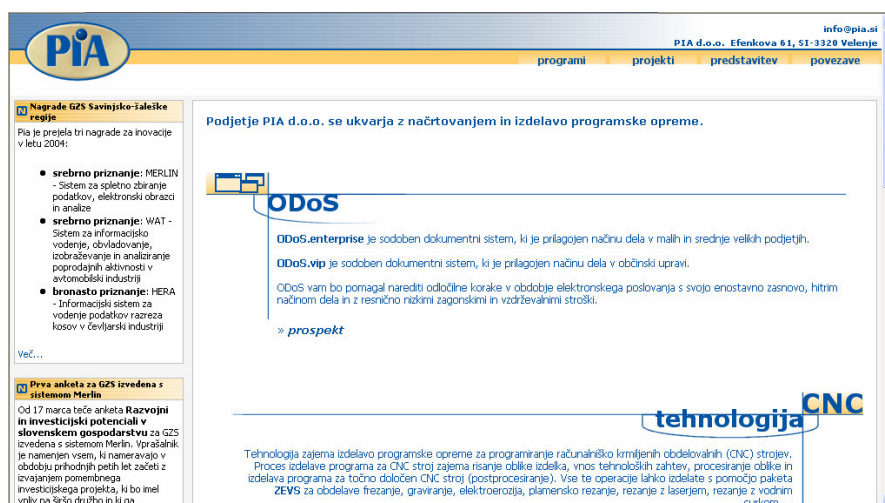
2.4 Metodologija dela

2.4.1 Delo z dokumentacijo

Proučila sem domačo in tujo literaturo, ki je povezana z navedenim problemom.

2.4.2 Tehnika ankete

Anketiranje smo izvedli preko interneta s pomočjo elektronskih obrazcev v sodelovanju s PIA d. o. o. Velenje, ki je lastnik programa Merlin, za katerega je prejel srebrno priznanje GZS Savinjsko-šaleške regije. Program Merlin je sistem za spletno zbiranje podatkov, vsebuje elektronske obrazce in analize. Slika 1 prikazuje domačo stran PIA.d.o.o

Slika 1: Domača stran PIA d.o.o.

Izvedli smo protokol kampanje (usklajene aktivnosti, ki potekajo v določenem časovnem obdobju z namenom ugotoviti in zagotoviti kakovost izobraževanja) po terminske načrtu

(pripravila ga je skupina za kakovost po šolah skupaj z ravnateljem šole) v naslednjih korakih kampanje:

1. Priprava načrta kampanje (cilji, kazalci, področja, sodelujoči oddelki, učitelji, predmeti, dijaki, čas anketiranja); pri tem smo upoštevali zasedenost računalniške učilnice, razpored razrednih ur, anketiranje pred poukom ali po njem. V skupini za kakovost je bil tudi učitelj računalništva, ki je prisoten pri izvajanju anketiranja.

Urn timer anketiranja je bil pravočasno objavljen na oglasni deski za diake, v zbornici, na spletnih straneh, vsi učitelji pa so ga dobili v nabiralnik in po e-pošti.

2. Seznaitev učiteljskega zbora z načrtom kampanje.
3. Postavitev računalniške podpore anketiranja (potrebna gesla, vprašalniki).
4. Vabilo učiteljem na skupno anketiranje, ki je potekalo v obliki ožjega učiteljskega zbora. Vabilo je bilo učiteljem dano v nabiralnik in poslano po e-pošti, posebej so bili z njim seznanjeni razrednike sodelujočih oddelkov.
5. Preverili smo delovanje e-vprašalnika in obvestili upravitelja administrativnega sistema o izvedbi anketiranja (dan pred anketiranjem).
6. Pripravili smo računalniške učilnice; učitelj je na dan anketiranja pred prihodom diakov v učilnico pripravil računalnike in vnesel potrebna gesla.
7. Anketiranje diakov: vsak diak je izpolnjeval vprašalnik na svojem računalniku v računalniški učilnici. Če je število diakov presegalo število računalnikov, smo anketiranje izvedli v dveh skupinah. Pri izvedbi anketiranja sta bila prisotna dva nadzorna učitelja (član skupine za kakovost in učitelj računalništva) oziroma učitelj računalništva kot član delovne skupine za kakovost. Nadzorni učitelj je poskrbel za nemoteno izpolnjevanje vprašalnikov (pojasnil morebitne nejasnosti, poskrbel za pravilno uporabo vprašalnikov). Diaki so lahko po opravljenem anketiranju primerjali svoje odgovore z odgovori ostalih diakov.
8. Anketiranje učiteljev: pri izvedbi anketiranja učiteljev na ožjem učiteljskem zboru sta bila prisotna dva člana skupine za kakovost oziroma učitelj računalništva kot član delovne skupine za kakovost. Ker so učitelji izpolnjevali vprašalnike za diaki, jim je bil takoj po izpolnjevanju nuden vpogled v rezultate anketiranja diakov.
9. Izpolnjevanje zapisnika o izvedbi anketiranja: nadzorna učitelja sta izpolnila zapisnik s potrebnimi podatki (datum, čas izpolnjevanja, oddelek, število diakov, potek izpolnjevanja).

2.4.3 Opis vzorca ankete

Anketna raziskava je bila opravljena na ŠCV v vseh šolah . Anketiranih je bilo 316 (12,9 % vseh diakov ŠCV) diakov in 12 (5,3 vseh strokovnih delavcev)učiteljev.

Vzorec so sestavljali :

- trije oddelki učencev in trije profesorji iz SSG,
- pet oddelkov učencev in učiteljev iz PTERŠ,
- dva oddelka učencev in učitelja iz PTRŠ,
- trije oddelki učencev in učitelji iz PTŠŠ,
- dva oddelka učencev in učitelja iz PTŠSD,
- dva oddelka učencev in učitelja iz VŠŠ.

Anketiranje smo izvedli na naključnem vzorcu diakov in učiteljev. Starost diakov je bila od 15 do 20 let, učiteljev pa od 25 let dalje. Pripravljenost diakov na anketo je bila prav presenetljiva, prav tako pa tudi učiteljev. Anketna raziskava je potekala nemoteno.

2.5 Modeliranje odločitvenega znanja s pomočjo ekspertnega sistema DEXi

V Tabeli 1 so prikazani vprašalniki in kazalniki za Dexi.

Št.vpr.	Vprašanje	Kazalniki za DEXi
		Motivacija
		Načrtovanje
1.	Učitelj skupaj z nami načrtuje snov, ki jo bomo obravnavali.	Snovi
2.	Učitelj skupaj z nami načrtuje, kako bomo med poukom delali.	Pouka
		Ocenjevanje
1.	Učitelj nas pri delu vzpodbuja in bodri.	Vzpodbuda
2.	Učitelj me graja, če ne dosežem tega, kar zmorem.	Graja
		Razumljivost
		Razlaga
1.	Učiteljevo razlago sem razumel.	Razumevanje
2.	Če prosimo, nam učitelj snov razloži še enkrat.	Ponavljjanje
		Znanje
1.	Učitelj snov črpa iz več virov in jo predstavi primerjalno, tako, da lahko dijaki primerjamo informacije iz različnih virov in vire primerjamo in vrednotimo.	Informacija
2.	Pri tem učitelju se moram sam/-a dokopati do znanja.	Samoučenje

Tabela 1: Vprašanja in kazalniki za DEXi

2.6. Analiza rezultatov anketnih vprašalnikov

Sodelujoči učitelji v projektni skupini so ocenili izvedbo projekta (izvedba projektnih dejavnosti, organizacija, pretok informacij) kot učinkovito in dobro. Veseli zlasti ocena, da so imeli na razpolago podrobne in aktualne informacije o poteku projekta (običajno prav informiranost predstavlja eno glavnih ovir pri podobnih aktivnostih na Šolskem centru).

V projektu smo uporabljali metodo samovrednotenja kot osnovno sredstvo za vpogled v delo učiteljev. Metoda samovrednotenja temelji na anketah kot pomembni metodološki sestavini in na prostovoljnem pristopu udeležencev, omogoča vrednotenje lastnega dela in spremljanje kvalitete za lastno dejavnost ter obenem vzpodbuja željo po izboljšanju.

Analiza rezultatov anketiranja je bila izvedena takoj po zaključku anketiranja. Delna analiza je prikazana v Tabeli 2. Učitelji so dobili takojšnjo povratno informacijo o svojem delu ter primerjali svoje delo z delom drugih učiteljev, prav tako so tudi dijaki dobili vpogled v mnenje ostalih dijakov in ocenili odstopanje svojega mnenja od mnenja sošolcev.

Medsebojna primerjava odgovorov dijakov in učiteljev omogoča primerjalni vpogled v potek pouka, kakor ga ocenjujejo dijaki v primerjavi z učitelji. Izhodiščna hipoteza pred izvedbo anketiranja je bila, da so pogledi na pouk dijakov in učiteljev različni, pri čemer bi bilo v želji po zagotavljanju kakovosti dobro uskladiti obojestranske poglede na pouk. Končno smo učitelji v službi zaradi dijakov in moramo

upoštevati njihovo vrednotenje svojega dela, ga po potrebi prilagoditi oziroma spremeniti ter tako prispevati k dvigu kakovosti nasploh.

2.6.1 Analiza anketnih vprašalnikov vseh dijakov in vseh učiteljev

	Število anketirancev	Ocena	
Učitelj skupaj z nami načrtuje snov, ki jo bomo obravnavali.			
Dijaki	316	2.78	
Učitelji	12	1.78	
Učitelj skupaj z nami načrtuje, kako bomo med poukom delali.			
Dijaki	316	2.78	
Učitelji	12	2.00	
Učitelj nas pri delu vzpodbuja in bodri.			
Dijaki	316	3.12	
Učitelji	12	4.33	
Učiteljevo razlago sem razumel.			
Dijaki	314	3.46	
Učitelji	10	3.66	

Tabela 2: Analiza: povprečje vseh učiteljev / povprečje vseh dijakov

2.7 Poročilo ekspertnega sistema DEXi – učitelji in dijaki

2.7.1 Opredelitev problema

Med poukom v razredu pogosto prihaja do razhajanj med učitelji in dijaki. Učitelji imajo izoblikovan svoj način dela, svojo metodologijo in pogled na določen predmet, prav tako je tudi izvajanje pouka v njihovih rokah. Učitelji ne vedo, ali učence dovolj motivirajo in tudi ne vedo, ali je njihova razlaga razumljiva. Pogosto si učenci želijo novih metod poučevanja, nov pristop k predmetu in tudi izvajanju pouka. Želijo si večje motivacije s strani učiteljev, dostikrat pa tudi razumljivejšo razlago. Kako upoštevati njihove želje, če ne vemo, kaj si želijo, kako razumejo razlago, ali so dovolj motivirani?

Cilj je, na osnovi kazalnikov, ki izhajajo iz vprašalnikov, izdelati takšen model samovrednotenja učiteljev, ki bo v veliki meri pripomogel k izboljšanju izvajanja pouka, izboljšanju podajanja snovi ter motivaciji dijakov.

Model lahko prilagajamo na potrebe oziroma želje učiteljev. Pogosto učitelji slutijo svoje napake, vendar jih je potrebno ovrednotiti, interpretirati in tako lahko s pomočjo povratne informacije izboljšajo kvaliteto izvajanja pouka in s tem kvaliteto šole.

2.7.2 Določitev kriterijev

Za doseganje kakovosti izobraževanja v srednjih šolah so odgovorni vsi udeleženci življenja šole.

Pri odločanju o kakovosti izobraževanja in dvigu kakovosti šole je potrebno vključiti:

- ♦ učitelje, kot izvajalce izobraževalnega procesa,
- ♦ svetovalnega delavca šole, ki lahko posreduje potrebne podatke,
- ♦ tajnico šole, ki lahko posreduje potrebne podatke,
- ♦ strokovnjaka s področja teorije odločanja,
- ♦ strokovnjaka s področja pedagogike in didaktike,
- ♦ predstavnike dijakov oziroma dijaške skupnosti,
- ♦ Center RS za poklicno izobraževanje,
- ♦ Ministrstvo za šolstvo in šport republike Slovenije.

2.7.3 Strukturiranje kriterijev

Zaradi preglednosti, medsebojne odvisnosti in povezav je kriterije smiselno strukturirati. Iz spiska kriterijev napravimo drevesno strukturo vsebinsko združenih kriterijev, ki predstavlja ustrezni miselni vzorec.

Večletna pedagoška praksa mi je narekovala kriterije, ki so podrobno opisani v Drevesu kriterijev, ki ga prikazuje Slika 2.

Iz vprašalnikov sem izbrala kazalnike, za katere menim, da bistveno vplivajo na kakovost izobraževanja. Njihovo pomembnost sem razvrstila po lastni presoji.

Na začetku sem izpostavila motivacijo, ki jo sestavljata izvedbena kriterija: načrtovanje in ocenjevanje.

Načrtovanje sestavljata kriterija:

- ♦ **snovi**, ki nam pove, ali učitelj skupaj z učenci načrtuje snov, ki jo obravnavajo,
- ♦ **pouka**, ki nam pove, ali učitelj skupaj z dijaki načrtuje, kako bodo med poukom delali.

Ocenjevanje sestavljata kriterija:

- ♦ **vzpodbuda**, ki nam pove, ali učitelj pri delu dijake vzpodbuja in bodri,
- ♦ **graja**, ki pove, ali učitelj dijake graja, če ne dosežejo tega, kar zmorejo.

Nato sem izpostavila razumljivost, ki jo sestavljata izvedbena kriterija: razlaga in znanje.

Razlago sestavljata kriterija:

- ♦ **razumevanje**, ki ugotavlja, če je učenec razumel učiteljevo razlago,
- ♦ **ponavljanje**, ki ugotavlja, če učitelj ponovi razlago, če ga dijak prosi.

Znanje sestavljata kriterija:

- ♦ **informacija**, ki nam pove, ali učitelj črpa snov iz več virov in jo predstavi primerjalno, tako da lahko dijaki preverjajo informacije iz različnih virov in vire primerjajo in vrednotijo,
- ♦ **samoučenje**, ki ugotavlja, ali se je potrebno pri učitelju dijaku samemu dokopati do znanja.

DEXi	25.9.2005	Stran 1
Drevo kriterijev		
Kriterij	Opis	
Ocena	Ocenjujemo motivacija in razumljivost	
Motivacija	ugotavljamo motivacijo dijakov	
Načrtovanje	Ugotavljamo kakšno je načrtovanje snovi in pouka	
Snovi	načrtovanje snovi	
Pouka	načrtovanje pouka	
Ocenjevanje	ugotavljamo ali so dijaki ocenjeni z vzpodbudo ali grajo	
Vzpodbuda	ugotavljamo vzpodbudo dijakov	
Graja	ugotavljamo grajo dijakov	
Razumljivost	razumljivost razlage in znanja	
Razlaga	ugotavljamo ali dijaki razlago razumejo in ali jo učitelj na željo dijakov ponovi	
Razumevanje	ugotavljamo ali dijaki snov razumejo	
Ponavljanje	ugotavljamo ali učitelj ob prošnji dijakov snov razloži še enkrat	
Znanje	ugotavljamo kakšne so informacije dijakov v zvezi z novo snovjo in ali obstaja samoučenje pri	
Informacije	ugotavljamo kolikšne so informacije učiteljev za dijake	
Samoučenje	ugotavljamo ali se morajo dijaki sami dokopati do znanja	

Slika 2: Drevo kriterijev za model samovrednotenja učiteljev - dijaki in učenci

2.7.4 Določitev zalog vrednosti kriterijev

Orodje DEXi omogoča, da so zaloge vrednosti določene z naravnimi opisi ocene kriterija.

Zaloge vrednosti kriterijev sem uredila od najmanj zaželene do najbolj zaželene, pri kriteriju samoučenje sem uredila zaloge vrednosti od najbolj zaželene do najmanj zaželene.

2.7.5 Določitev funkcije koristnosti: odločitvena pravila

Funkcije koristnosti določajo medsebojni vpliv kriterijev na vrednost nadrednega kriterija. Pomembna lastnost ekspertnih sistemov je KAJ – ČE analiza. Ta omogoča, da z minimalnim trudom preverimo, kako bi bila ovrednotena neka varianta, če se ji spremeni vrednost pri enem ali več kriterijih. V spodnji tabeli je prikazana tabela pri spremembah vrednosti kriterijev: motivacije in razumevanja.

2.7.6 Opis variant

Varianti sta učitelji in dijaki, ki na podlagi analize vprašalnikov kažejo vrednosti posameznih kazalnikov in jih primerjajo med seboj. Tako dobimo stična mnenja in mnenja, ki se razhajajo med učitelji in učenci.

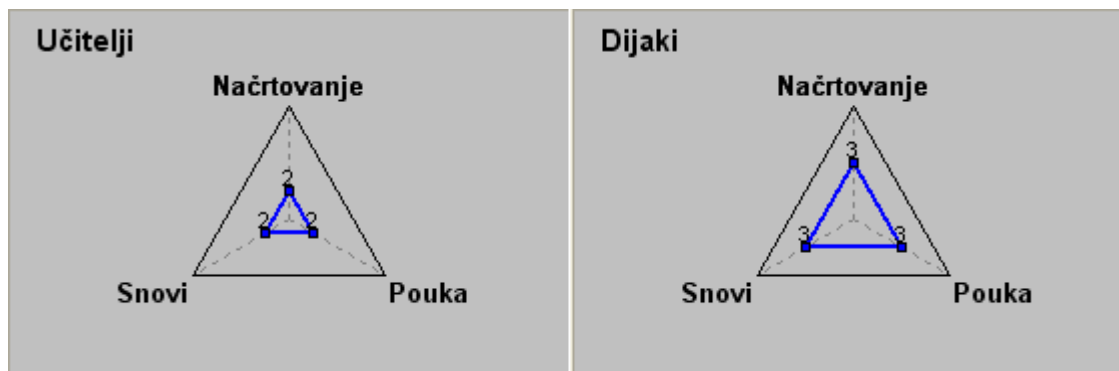
2.7.8 Analiza variant

Učitelji in dijaki so v našem primeru enako ocenjeni, z zelo dobro oceno 4. Motivacijo imata obe varianti enako ocenjeno, in sicer s 3, kar pomeni, da so učitelji in učenci enakega mnenja glede motivacije dijakov, prav tako smo ob razumljivosti razlage dobili enake rezultate med učitelji in dijaki. Iz analize je razvidno, da je najslabše načrtovanje snovi in pouka s sodelovanjem učiteljev in učencev, učitelji premalo upoštevajo želje učencev. Najbolje je ocenjena razumljivost razlage, kjer so si učenci in dijaki enotnega mnenja, da učitelji dobro podajajo učno snov.

2.7.9 Interpretacija grafičnih ponazoritev

Eden izmed grafov – Graf1 prikazuje, da so učitelji dokaj kritični in so mnenja, da skupaj z dijaki zadostno načrtujejo snov, ki jo bodo obravnavali, tudi načrtovanje pouka z dijaki je samo zadostno. Dijaki so ocenili dobro skupno načrtovanje snovi in načrtovanje pouka.

Iz tega lahko sklepamo, da so učitelji dokaj kritični sami do sebe, kar je v našem primeru dobro, saj se bodo na osnovi dobljenih rezultatov potrudili izboljšati sodelovanje z dijaki in skupaj z njimi načrtovali snov in izvedbo pouka, tako se bo dvignila kvaliteta izobraževalnega procesa, predvsem pa načrtovanja pouka.

Graf 1: Načrtovanje snovi in pouka - učitelji in dijaki

2.7.10 Odločitev

V našem primeru modela samovrednotenja učiteljev, kjer smo primerjali rezultate učiteljev in učencev, smo prišli do naslednjih ugotovitev:

- da so učitelji dokaj kritični sami do sebe, kar je v našem primeru dobro, saj se bodo na osnovi dobljenih rezultatov potrudili izboljšati sodelovanje z dijaki in skupaj z njimi načrtovali snov in izvedbo pouka;
- da se morajo učitelji bolj potruditi na področju vzpodbujanja in bodrenja dijakov, saj jih bodo s tem dodatno motivirali in jim pomagali do želenega cilja;
- da se morajo učitelji bolj potruditi pri razlagi snovi;
- da bi se učitelji lahko bolj potrudili pri črpanju virov informacij in dijakom bolj pomagali na poti k znanju.

2.8 Utemeljitev raziskave, predvideni prispevek k razvoju

Moje dolgoletno delo na področju izobraževanja ter sodelovanje v projektni skupini za kakovost me je privedlo do mnogih vprašanj na področju kakovosti izobraževanja pri nas. Menim, da je zadovoljstvo učencev, dijakov in študentov z izobraževalnim procesom velik dosežek učiteljev. Pogosto prihaja do mešanih mnenj, kakšen naj bi bil učitelj, ali je bila razlaga razumljiva, ali je dijak dovolj motiviran in še nešteto vprašanj se rodi, ko človek raziskuje izobraževalni svet. Na ta in podobna vprašanja so odgovarjali dijaki in učitelji. Na osnovi rezultatov anket je bil zgrajen model, po katerem bo lahko vsak posamezen učitelj izvedel svoje samovrednotenje in se tako izognil negotovanju svojih dijakov. S tem bo pripomogel k dvigu kvalitete izvajanja izobraževalnega procesa. Prav tako pa bodo šole lahko s pomočjo analize vprašalnikov dobile vpogled, pri katerih predmetih je potrebno izboljšati potek pouka oziroma ali je potrebna dodatna motivacija, ali ni dovolj razumljiva razlaga.

Prispevek predstavlja originalni model, ki na osnovi kazalnikov omogoča evalvacijo.

3. Preverjanje hipotez

Prva splošna hipoteza je bila: ali so vprašalniki primerni za analizo kakovosti izobraževanja?

Glede na dobljene rezultate ankete in njihove analize vprašalnikov lahko trdim, da so vprašalniki primerni za analizo kvalitete izobraževanja, saj smo na podlagi le-teh prišli do želenih rezultatov, analiz, ki bodo vplivale na pozitivne spremembe motivacije in razlage učiteljev.

Druga hipoteza je bila: Ali analiza vprašalnikov vpliva na samovrednotenje učiteljev in profesorjev?

Mnenja sem, da se učitelji s pomočjo samovrednotenja spreminjajo in izvajajo kvalitetnejši pouk. Ta hipoteza bo potrjena pri naslednji kampanji, ki bo potekala v mesecu oktobru 2005.

Tretja hipoteza: se z analizo vprašalnikov spreminja kakovost izobraževalnega procesa?

Ta hipoteza se v tako kratkem časovnem obdobju ne mora potrditi, saj so za spremembe kakovosti izobraževalnega procesa potrebna leta, menim pa, da smo na pravi poti in ne vidim ovir, da ta hipoteza ne bi bila potrjena.

Četrta osnovna delovna hipoteza je: da je na osnovi kazalnikov, ki izhajajo iz vprašalnikov, možno razviti odločitveni model za samovrednotenje učiteljev, kar vodi v povečano kakovost izobraževanja.

Razvila sem model samovrednotenja učiteljev, in sicer: model samovrednotenja učiteljev, kjer nastopijo učitelji in dijaki ter model samovrednotenja učiteljev, kjer nastopijo učitelji, dijaki in posamezni učitelj. S pomočjo modela sem interpretirala rezultate analize anket in menim, da upoštevanje odločitev modelov vodi v povečano kakovost izobraževanja.

4. Zaključek

Na koncu članka bi lahko samo dejala, da je to šele začetek. Začetek novega obdobja v izobraževalnem procesu. Na šoli se zavedamo, da je kvaliteta izobraževanja tista, ki bo dijake povedala k njihovim ciljem in prav tako jih bo privedla v našo šolo, k našim oblikam poučevanja in našim izobraževalnim programom.

Kot sem že dejala smo na začetku poti, v tej raziskavi je omenjeno le področje izvajanja pouka, nismo pa se še dotaknili:

- preverjanja in ocenjevanja znanja,
- časa za poučevanje in učenje, domačega dela, dejavnosti izven pouka,
- individualizacije pri pouku,
- učnega okolja,
- učne klime,
- izobraževanja in izpopolnjevanja učiteljev,
- učiteljeve vključenosti v delo šole in dejavnosti izven pouka,
- zadovoljstva z delom v šoli,
- šole in staršev ter okolja,
- vodenja šole.

Veliko dela, neprespanih noči, učenja nas še čaka na poti do cilja, do kvalitetnega izobraževalnega procesa.

Za konec bi samo dejala: «Kjer se pot vidi, se lahko tudi prehodi.»

9. Literatura in ostali viri

1. Alenka Krapež, Vladislav Rajkovič: Tehnologija znanja pri predmetu informatika, Zavod republike Slovenije za šolstvo, 2003.
2. Crosby P. B.: Quality is Free, The art of Making Quality Certain, New York: McGraw-Hill, 1979.
3. Imai M.: Kaizen: the Key to Japan's Competitive Success. New York: McGraw-Hill, 1986.
4. Zink K. J.: Total Quality Management as a Holistic Management Concept: The European Model for Business Excellence, Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 1997.
5. Eva Jereb, Marko Bohanec, Vladislav Rajkovič: DEXi - računalniški program za večparametrsko odločanje, Kranj: Moderna organizacija, 2003.
6. Rado Wechtersbach: Ne me poučevati, pustite me, da se učim. Organizacija, letnik 34. št.8, 2001, str. 490 - 492.
7. Cronbach, L. J. Course improvement through evaluation, v: Stufflebeam, D.L., Madaus, G. F., Scriven, M. Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation. Boston: Kluwer – Nijhoff Publishing, 1983/2000.
8. Ivan Gerlič: Vzgoja in izobraževanje za informacijsko družbo – didaktični vidiki problematike, Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi, IS 2004, str. 1–6.
9. Edward Sallis : Total Quality management in education, British Library Cataloguing in Publication Data, 1996.
10. Darko Mali: Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju, Center RS za poklicno izobraževanje Ljubljana, 2004.
11. Ishikawa K.: Kako celovito obvladovati kakovost: japonska pot, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 1989.
12. Žnidaršič J., Seražin S., Polak P., Razumevanje kakovosti , Gospodarski vestnik, Ljubljana ,1990.
13. Hammond S. J., Keeney L.R., Raiffa H.: Pametne odločitve: Praktični vodnik za sprejemanje boljših odločitev, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000.
14. Rajkovič V., M. Bohanec: O nekaterih problemih v procesu odločanja. Zbornik s konference Organizacije, informatika, kadri; danes – jutri, str. 141-147, Portorož 1999.
15. Pavao Brajša: Sedem skrivnosti uspešne šole, Maribor: Doba ,1995.
16. Richard Denny: O motivaciji za uspeh, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1997.
17. Borut Likar in soavtorji: Inovativnost v šoli, Inštitut za inovativnost in tehnologijo - Korona plus, Ljubljana, 2004.
18. Dr. William Glasser: Kontrolna teorija za managerje, Regionalni izobraževalni center, Radovljica, 1995.
19. Antun Vila: Organizacija v postmoderni družbi, Kranj : Moderna organizacija, 2005.
20. Niko Vujošević: Sistemi kakovosti po ISO 9000, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1992.
21. Dr. William Glasser: Dobra šola, Regionalni izobraževalni centre, Radovljica 1994.
22. Anita Trnavčević: Raznolikost kakovosti, Kataložni zapis o publikaciji, Šola za ravnatelje, Ljubljana, 2000.
23. Tanja Možina: Kakovost v izobraževanju: Od tradicionalnih do sodobnih modelov ugotavljanja in razvijanja kakovosti v izobraževanju odraslih, Andragoški center republike Slovenije, Ljubljana 2003.
24. Darja Harb: Vodnik samoocenjevanja izvajalcev poklicnega izobraževanja, Šolski center Ptuj, 2004.
25. Miroljub Kljajić: Teorija sistemov, Moderna organizacija, Kranj, 1994.
26. Stufflebeam, D. L., Madaus, G. F., Scriven, M.: Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation. Boton: Kluwer-Nijhoff publishing.
27. Stake, R. E.: Program Evalution, Particulariy Responsive Evaluation (Besedilo predstavljeno na konferenci Naw Trends in Evaluation, Goeteborg, Sweden; pozneje objavljeno v : Madaus, G. F., Scriven, M., Stufflebean, D.L, Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation, 1983 in 2000).

28. Lise-Lotte Ravnmark: An European Guide on Self – assesment for VET-providers, CEDEFOP, oktober 2003.
29. Liston C.: Managing Quality and Standards, Buckingham, Philadelphia: Open University Press, 1999.
30. Kroflič, R.: Evalvacija visokošolskega kurikuluma kot sestavni del planiranja, Sodobna pedagogika, št. 4 – 5 , str. 236 – 246, 1994.
31. Albin Vrabič: Računalniško podprto povezovanje dela in učenja – primer: Šolski center Velenje, Ljubljana, 2000.
32. Interno gradivo ŠCV – Zapisniki sestankov skupine za kakovost ŠCV od maja 2004 – do septembra 2005.
33. Skupina za kakovost ŠCV: Interno gradivo, 2005.
34. Richard Denny: O motivaciji za uspeh, Gospodarski vestnik, Ljubljana 1997
35. <http://kakovost.ric.si/>, september 2005.
36. <http://www.ala.org/>, september 2005.
37. <http://www.education-world.com>, september 2005.
38. <http://www.cetis.ac.uk/>, september 2005.
39. <http://edstandards.org/StSu/Teaching.html>, september 2005.
40. <http://www.opf.fi/>, september 2005.
41. <http://www.scv.si/>, september 2005.
42. <http://www.scv.si/q>, september 2005.